

Büyük Felaket: Nakba

İNSAMER yuvarlak masa toplantılarının son konusu Filistinliler için büyük felaketi temsil eden, Türkçe karşılığıyla "talihsizlik günü", yani Filistin topraklarında İsrail devletinin kuruluşunu ifade eden "Nakba" idi. Filistin bölgesindeki saha tecrübesi, bu alanda yapmış olduğu akademik çalışmaları ile Filistinliler açısından büyük hüznün anlamına gelen bu günün dününü, bugününü ve yarınını Ortadoğu ve dünya siyasetine birçok yönüyle hâkim olan İNSAMER Genel Koordinatörü ve Marmara Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları Enstitüsü Öğretim Görevlisi Dr. Ahmed Emin Dağ anlattı:

Tarih boyunca farklı milletlere ve devletlere ev sahipliği yapan Filistin'in geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Bazı tarihçilerin araştırmalarına göre Filistin topraklarının bilinen ilk sakinleri Amalika kavmidir. MÖ 20. yüzyılda da Filistin toprakları üzerinde Kenan halkının var olduğu bilinmektedir. O dönemde Mısır'da köle olarak bulunan İsrailoğulları'nın Hz. Musa önderliğinde bölgeye gelişleri de MÖ 1200'leri bulmaktadır. Burada dikkat çekilmek istenen husus, Kızıldeniz'i aşarak Filistin bölgesine ulaşan İsrail kavminin bomboş topraklarla değil, yerleşik bir kültüre sahip, Kenanlılar, Gibonlular ve Filistiler gibi yerel topluluklarla karşılaşmış olmasıdır. Bölgeye yerleşmelerinin ardından çeşitli imparatorluklar kuran Yahudiler, altın çağlarını Hz. Süleyman döneminde yaşamış; daha sonra çeşitli devletler tarafından buldukları bölgelerden defalarca sürülmüş ve tarih sahnesinden silinmişlerdir.

1. Dünya Savaşı'yla beraber Ortadoğu'ya yerleşmek için fırsat kollayan İngiltere ve Fransa, o dönemde yayılan milliyetçilik akımının etkisini kullanarak Arapların bir kısmını Osmanlı'ya karşı kışkırtmayı başarmıştır. İtilaf Devletleri'nin Osmanlı'ya karşı hareketlerine destek veren Araplara, İngiltere bölgede Filistin'i de içeren bir bağımsızlık sözü vermiştir. Verilen bu söz tutulmamış, Arap toprakları 2. Dünya Savaşı'na kadar İngilizlerin yönetimi altında kalmıştır. Akıbeti oldukça belirsiz bir hal alan Filistin topraklarının durumu, Siyonist hareket için önemli bir fırsat olmuştur. 1916'da İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Sykes-Picot Antlaşması, Filistin toprakları üzerinde Arapların denetimi ihtimalini tamamen ortadan kaldırmıştır. Bu durumun Siyonistlerin lehine işlediği ve bölgede hâkimiyet sağlamada onlara zaman kazandırdığı düşünülmektedir. Nitekim İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un Siyonist lider Rothschild'e 1917'de göndermiş olduğu mektup bu düşüncüyü doğrular niteliktedir. Balfour, söz konusu mektupta, İngiltere'nin Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması için elinden gelen her şeyi yapacağını ifade etmiştir. Balfour adıyla yayımlanan bu deklarasyon, savaşın galip devletlerinden birisi olan ABD tarafından da kabul edilmiştir. Bu, Siyonist politikanın ilk aşamasının tamamlandığı anlamına gelmektedir. Söz konusu deklarasyondan cesaret alan Yahudiler Filistin topraklarına hızlıca göç etmeye başlamış, bu durum Arapların direnişiyi karşılamıştır. Ayaklanan Arap halklarının direnişinin ulusal bir mücadeleye dönüşmesiyle İngiltere tutum değişikliğine gitmiş ve "Beyaz Belge" adıyla bilinen bir belge yayınlamıştır. Bu belge, bölgede Filistinli Araplar ile Yahudilerden oluşan iki ayrı ulus devlet kurulmasını ve göçmen sayısının ilk beş yıl içinde 75.000 olarak dondurulmasını önermekteydi. Ayrıca bölgeye yeni göç edecek Yahudilerle ilgili kararın Arap halkının onayına sunulacağı da belgede yer almaktaydı. Esasen, Arapların büyük direnişini kırmayı amaçlayan bu belge amacına ulaşmış, kendi aralarında çeşitli ihtilaflara düşen Filistinli grupların bölünmesini ve ayaklanmanın bastırılmasını sağlamıştır. Uzun yıllar İngiliz mandası altında kalan bölgeye 2. Dünya Savaşı sırasında yüz binlerce Yahudi göç etmiştir. Bu göçler, 1948 yılında bölgede İsrail Devleti'nin kurulmasına ön ayak olmuştur. 1897'de Siyonist hareketle başlayan ve 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla bambaşka bir boyuta ulaşan İsrail-Filistin sorunu, toprakların asıl sahibi olan Filistinlileri mülteci bir hayat yaşamaya itmiştir. Bugün Filistin'de yüz binlerce kişi 59 ayrı mülteci kampında, sağlıksız koşullar içerisinde yaşamaktadır. İlerleyen yıllarda Birleşmiş Milletler, İsrail'in haksız işgali ve Filistinli mültecilerin durumlarının iyileştirilmesi doğrultusunda sayısız karar almışsa da bu kararları hiçbir zaman tam anlamıyla uygulamaya koymamıştır.

Osmanlı Devleti'nin dağılışıyla başlayan sancılı ulus devlet sürecinin ardından Siyonistlerin bölgeye göç etmesi ve akabinde kurulan İsrail Devleti, Filistin halkını üç kuşak boyunca mülteci olarak yaşamaya mecbur bırakmıştır. Bu durum, Akdeniz'in doğusunda, Ürdün'ün batısında ve Lübnan'ın güneyinde yer alan Filistin'de yaşayan halk ile işgaller neticesinde bölgeden ayrılmak durumunda kalanlar arasında bir kimlik sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Filistin'in kurtuluşu ve Batılı devletlerin destekleriyle Siyonistler tarafından çalınan ve işgal edilen toprakların geri alınması gibi söylemlerle topraklar bakımından homojen görünen bu kimliğin, Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerine dağılan Filistinlilerin farklılaşmış ve birbirleriyle irtibatsız kalmış yaşamları göz önüne alındığında, tek ve millî bir benliği oluşturduğunu ifade etmek zorlaşmaktadır. Diasporadan gelen eğitimli bir Filistinli ile mülteci kamplarının

olumsuz koşullarında yetişen bir diğer Filistinlinin olası bir bağımsız Filistin Devleti'ne entegrasyonunun oldukça zor olacağı, bu durumun Filistin için başlıca problemlerden birini teşkil edeceği düşünülmektedir.

1948'den bu yana bölgede en ağır şekliyle yaşanan bu işgalin bir diğer boyutu da Filistin'deki sosyoekonomik hayatın katledilmesidir. Bugün Filistin'deki fakirlik oranı 2000 yılından itibaren %50'nin üzerine çıkmış; suikastlar, sivil katliamlar, yol blokajları, kışkırtmalar ve yerleşimci terörü nedeniyle yüz binlerce insan yerlerinden edilmiş ve bir o kadar Filistinli sivil de hayatını kaybetmiştir. O zamandan bu zamana, tam 68 yıldır devam eden, uzun vadede de bitecek gibi görünmeyen söz konusu işgal, her Filistinlinin hayatında onarılmaz derin travmatik izler bırakmıştır. Bu işgalin Batı Şeria ve Gazze'deki mevzubahis insani boyutu ne ölçüde etkileyeceği ise endişe konusu olmaya devam etmektedir.